

HANGRENDI PÁRHUZAM NYELVÜNK BEN

LUGOSSY JÓZSEFTŐL.

Az itt következő összeállítás, melynek tételei még könnyen egy pár százzal szaporíthatók, bizonyosságul kíván szolgálni, mikép nyelvünk kizárólagos sajátosságai közé tartozik: *gyökeiről kettős irányban, magas és megfelelő mély hangzók párhuzamában, fejleszteni törzseit*; mely alaki ikerséget a nyelv-gazdálkodás legtöbb esetben egyszersmind a gyökfogalom különféle árnyalatainak a törzsalakokbani lenyomására, tehát ideologiai odábbpercenés jelölésére használván fel, általa az épen szülemelésben levő nyelv kiképződésének egyik dúslakodó forrását nyitotta meg*). E kettős irányban látjuk tömegesen keletkezni a törzseket nyelvünk legterméke nyebb ősgyökein: ó, hó, ló, tó, vá, kő, nő, suh, doh, leh, poh, táv, leb, csucs, ig, kög, zug, vak, bök, csel, csom, tom, gon, von, csap, csöp, top, gyap, kop, or, bur, dar,

*) E hangrendi kettőségnek *szóalkotásunkban* is fenlétét a tisztelt szerző még 1850-ben egy tudományos kör előtt tartott előadásában kimutatta, melyben alulírtnak is szerencséje volt jelen lehetni. Azóta Ballagi Móric úr is reá mutatott egy akadémiai előadásban, de csak épen néhány példát hozott fel. Lugossy úr itt négy száz példával kedveskedik egyszerre, s minden elfogulatlan nyelvész meggyőződhetik mélyebb vizsgálat nélkül is, hogy ama kettőség nem csak hangilag létezik, de fogalmilag, vagy legalább a fogalmakat árnyazólag is. Érinti L. úr bevezetésében, mikép e kettőség példái jóformán csak maradványai egy hajdan bizonyos kiterjedésben fenvolt, idővel felhagyott rendszernek is; s ha írott és tájszókái emlékeinket — mert ezek is valóban emlékek — megkérdezzük, nem lehet ez észleletnek is tényszerűségét tagadnunk. Nyelvészetünk teendői tehát egy újjal szaporodtak: e kettőség valamennyi példáit összeállítani, azaz e tekintélyes sorozatot kiegészíteni, s aztán annak törvényeit a meglevő anyagból kifejteni. Kire néz pedig e teendő legközelebb inkább, mint a figyelmeztetőre? Valóban alig vannak közöttünk, kik nem csak a régi nyelv s a tájbeszédek titkaiba, hanem szavaink jelentése, sőt értelményöknek ismeretébe mélyebben vannak beavatva, kik a népnyelv sokágu különböztetései, a képes kifejezések értelme, a használat sokféle szeszélyei felfogásához finomabb érzéket hoznak. Tőle várhatjuk tehát, sőt kérjük is, hogy meg nem állva a *szóalkotás hangpárhuzami rendszere* ez előleges éreztetésénél, annak törvényeit minél teljesben kifejtse; s általjában a *szócsaládossítás*

tor, ser, ker, for, sur, bot, pozs, hoz, stb stb. *); anélkül azonban, hogy az alaki párhuzam és ellenességnek értelményi akár párhuzam akár ellentét felelne meg következetesen és szükségesképen. Mely irány, ha megtökélett bevégeztséggig haladt volna elő: mai nap nyelvünket oly kettős felü művezetnek látnók, mint az ember- vagy állati test, jobb és bal oldalával, kettős tagjaival, iker ágazásu idegzetével stb. Ámde nyelvünk nemtűje e szervszerű tökélyt, vagy — mivel a hasonlatok öröklé sántítók, ha jobban tetszik — e tervszerű kimértséget nem vette teljesítésbe, épen azért mert a nyelv sem szervezeti termény, sem mesterségi mű, hanem a szabad röptű szellem érzéki kinyomata; melynek alaki föltüntében a kül- és beltermészet kedves pongyolasági, a történeti lefolyás és szokás fesztelensége szakadatlan ellensúlyt tartanak a kategorikus ész és szólamszervi modorosság követelte szigorú symmetria ellenében. Egyes nyelvek megannyi külön népelet csodaszép alkotásai, s így mindazon szabályosság és szabálytalanság benyomásait kell hogy viseljék, melyek a népelet elemeiként végzetesen szerepelnek. Nyelvünk is a törzshajtásbani hangrendi párhuzamosságot vagy ikerhangrendiséget leglényegeseb tüneményei egyikeül mutatja ugyan fel: de sem egészetes kivitelben, sem keretszerű merevségben; és így bárminemű kategoriák körlátait, népeleties jelleméhez híven, csak bizonyos fokig alkalmazva; nevezetesen tövéren kifejlett ikeralakjai mellett *gyökeinek tetemes részét határozott félszerűségben marasztva*. Mi által azonban nem annyira csonkaságát, mint óriási mérveit tünteti ki, s a kié-

sokat ígérő úttjáról le ne lépjen, s mely szinte ennek körébe esik, az általa akademiánkban szőnyegre hozott *hangutánzási szóforrást* is minél teljesben kimerítse. Űzzék e mellett mások a rokon nyelveknek nyelvészetünk érdekében kiaknászását: s elébb-utóbb, tán nem igen sokára, ott leszünk, hegy — a munkafelosztás szüksége által követelt s űzött „egymás-mellett” folytán — egy újabb phasisba léphetünk, midőn a két oldalról nyert ismeretek birálatos együtt-használása nem sejtett, verőfényes és biztos végeredményekre fogja a magyar szónomozást vezetni!

T. F.

*) A például hozott gyököket szorosan a Szócsaládrendszerem 28-dik lapján álló jegyzés értelmében kérem vétetni, hol a többek közt mondva van: „Tulajdonkép *for, sú* stb. „gyökről” szólni nem lehet: ezek már „törzsek” az írásunkkal kifejezhetlen gyökről” stb.

pítlen toronypáru fönséges műszterekéhez némileg hasonló benyomást eszközöl.

Nyelvünk ez alkatát tekintve azonban, nem szabad figyelem nélkül hagynunk először, hogy a kiépítlen maradt ikerpárnak is megvan a maga jelölt helye s megkezdett elemei az alkotmány egészében; másodsor, hogy e csonkán maradt részek is ősz hajdanban valamivel fölebb voltak víve, mint milyen letaroltatásban látjuk ma annyi századok enyészttő lefolytával. Hogy csak az utóbbira szorítkozzam: valóban nyelvünk, ikerhangrendi alakjaiban, egykor tetemesen gazdagabb lehete, de ezek vagy hozzánkig juthatásuk előtt sodortatának el az idők árjában, mint *vall* (Jász. Cod.) *vél* értelembe, *bizonynak beze* párja, nemzeti nevünknek MEGYER felhangu párja, az esküveli erősítésnek (*ese*) mélyhangu alakja *ysa* (Halott. besz.) stb., melyeknek nyomai immár csak legrégibb emlékeinkben s ott is talányos elavultságban fordulnak elő; vagy nyelvkincsünk azon részében, melyet az irodalom föl nem vett, és csak a népajk ápolt, lappangván, anélkül hullongottak el, hogy mai nap csak emléköket is bírnók; vagy tájszólásainkba menekülvén, ott maiglan fölkeresetlenül, összeállítlanul várják az enyészetet, mint péld. az őszi fanyar gyümölcs (noszpolya, vackor) a székelynél *megdühödik megdohodik*, megfő, megpuhul.

Az első törzshajtások korának lejártával nem szűnyt el végkép nyelvünk ez iránya, hanem soká fentartotta némi rokonos hatályát a későbbi külképződés szüleményei fölött is, melyeket népünk ajka már kész kifejlődtük után is hajlandó volt s folyvást hajlandó a hangrendiség iker alakjában használni, mint: *rakottya*, *rekettye*, vagy tájjárásilag *rohanni* mellett *röhennyi* (Göcsej), *szalakóta* mellett *szeleköte* (Engel) stb., melyekben az ikerség már határozottan csak külalaki, nem egyszersmind belérteményi is, — és azon ideologiai szép odábbpercenés, mely az első törzshajtásoknál a nyelv-gazdagításnak oly kitünő szolgálatot tett, többé alig mutatkozik. Ez a lényeges különbség például *av(as)* és *ev(es)* pár, meg *katroc* (Kreszn.) és *ketrec* pár között: az előbbieket őskorban, és egyazon gyökidomból kettős irányban képződtek, a nyelvszokás által pedig két külön, bár rokon, eszmeperce-

néssel ruháztattak fel, alapítván miként szerencsés apafőnök ikergyermekei két párhuzamosan önálló családvonalat, — azért közöttök régiség és eredetiség tekintetében versengés nem lehet; — míg az utóbbiak közül kétségkívül csupán *ketrec* az, mely a gyökkel egyenes összefüggésben áll (kert, kertec, kertecske, kerítésecske), *katroc* pedig csak a már kész ketrecből csavarítottatott alhangra; mellékalak, a fogalomnak mint lénységnek legkisebb árnyalatkülönbsége nélkül. Amazokban a két egyenjogu törzsalak egymást kölcsönösen fejti, világosítja s a közös gyökre utal vissza; emezekben a későbbi származatu alak, mint alárendelt szerepű, csak a korábbira támaszkodik, egyenes vonatkozás nélkül a gyökre. Összeállításunkba mindegyik rendbeliek vegyesen iktatvák. Helyneveink mindkét tekintetben sok ide tartozó anyagot nyújthatnak, mint: Zaránd, Zerénd; Komoró, Kömörő; Erdőbénye és Ardóbánya stb, melyeket ezúttal csaknem egészen érintetlenül hagytam, valamint — honi és idegen — személyneveink egész seregét is, péld. Tomori = Tömöri (Listi), Andor = Endre stb.

Hogy e hangrendi nyomozások nyelvünk értelmezésében tetemes világot terjesztenek, részemről látom, látásomat azonban másokra nem erőltetem. És csak is futólag említem itt meg, hogy képzésünkben úgy, mint ragzó-hajlításunkban mutatkozó mai egész, meglehetősen szabatosságra állapodott hangrendi szerkezete nyelvünknek, az itt felmutatott azon őshangrendi tevellés alapján fejlett ki, mely egykor a gyökökön nőtt egyszerű törzseket egymástól elkülönözte; más szókkal: mai *képzési* és *ragozási* hangrendünk csak *törzsi* őshangrendünk nyomaiba lépett; minek szintén törvényeit is, ha nyomozásim némi részvétellel találkozának, a *viszhang* és *öszhang* sarkalatos két törvényében ki kellene mutatnom, — magának a *törzsi* őshangrendnek alapját pedig a „*Magyar nyelv két hangzójában*,“ a mély és magas hangzóban, (melyekre például, s ha tetszik műszavakúl, nemzeti nevünket s annak egykori mellékalakját — mögyer — ajánlottam), mire már máskor is tevém figyelmeztetésemet. E kéthangzóságunkban rejlik egyik kulcsa nyelvünk legsajátosb sajátosságainak. Méltassák ezt figyelemre szóvivésben nálamnál

hatalmasb nyomozóink, s ha az enyémmel egyező elvonásra jutandnak, nagy elégtétem lesz, hogy annak, mit igénytelenségemtől a nyelvészet elfogadni vonakszik, tekintélyesb cégjük alatt több szerencsével fognak beutat eszközölni. És meg fognak győződni, mikép *egész hármás hangrendünk* (törzsi, képzési és ragzó-hajlitási) igaz, hogy *úgy van amint van*, de nem *azért* van úgy, *mert* úgy van, hanem kimutatható okszerű fejlődés nyomán van úgy amint van, s mint minden positivitásnak, úgy nyelvünk ténylegességeinek is megvan a magok történelme és philosophiája. De általán meg fognak arról is győződni, mikép első megkérdetés mindig nyelvünket illeti a maga ügyében: ezt teszi a *szócsaládrendszer* kifejezés; — és mert nyelvünk előkora egy derék ifjú barátom szerint elégetett Sibyllakönyv, ezért a rokon nyelvek hasznos szolgálatára számot kell tartanunk. De amit a még meglevő Sibyllakönyvekből értelmesen olvashatunk, rendetlen dolog avégett éjszak Pythiáinak homályosb jóságaihoz folyamodnunk: ezt teszi a *nyelvészeti egymásután*.*) De hogy e hitvallásom valaha oda ferdíthető legyen, mintha ezzel az egybehasonlító nyelvészet hasznát tagadnám, vagy rokon nyelveink tanulási szükségét háttérelném, bizva hazámiai józan ítéletében, nem hihetem; e vád gyanúsítóim mindörökre sikertelen — mert lelkiösmeretlen — törekvése marad.

*) Legbensőbb meggyőződése, melyet legközelebb bátor is voltam kijelenteni, az, hogy teljes biztosságot nem nyújt akár az egyik, akár a másik út, *magára*; annál nagyobbab a kettő egymás által ellenőrizve; mihez képest az általam igen tisztelt szerző nem veendi, úgy hiszem, rossz néven, ha itt is az „egymásután” helyébe párhuzamos alkalmazását javaslom és sürgetem a két utmódnak, állítva hogy csak ritka esetben képes a „szócsaládosítás”, ahova az itt kijelent hangrendi szóeredeztetés is tartozik, teljes biztossággal határozni, míg a nyelvhasonlítás is meg nem kérdeztetett; de hogy a nyelvhasonlítás is mulasztással vádolható, *valahányszor* amarról tudomást nem vesz, mely vagy útba igazítja, vagy megerősíti; s hogy ha a szócsaládosítás nagy ovatosságra int a *historiai* kriterion nemléténél fogva, amaz nagyon is túl megy a rendin, valahányszor a magyar nyelv külön törvénye vagy csak szeszélye irányában is, rokon nyelvnek felsőbb törvényhozó erőt kíván tulajdonítani. Ez felvilágosításokat nyújthat, és nyújt is, de törvényt nem szabhat.

T. F.

ELSŐ SZÁZAD.

<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>	<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>
áll (Kinn)	él (Schneide, Kante)	gyap-ju	gyep
anyolog	enyeleg	gyúr	gyűr
apad	eped	45. habahurgya	hebehurgya
ár	ér	hany-ag	heny-e
5. árny	erny-ő	harsog	herseg
av-at	ev-ez	hóbortos	hőbörtyös
avas	eves	hompolyg	hömpölyg
barka	berke	50. igaz	egész
bársony	berzseny	kallantyú	kellentyű
10. bog	bög	karingó	keringő
bogr-ács	bögr-e	kacag	göcög
bolond	belénd-ek stb.	kar-m	kör-öm
bolyh-os	pölyh-ös	55. kászlódik	készülődik
bordó	bördő	katroc	ketrec
15. bosz-us	bössz	káva	kéve
botó-ka	bötü	kondor	göndör
bor-ító	bőr	kor	kör
butyk	bütyk	60. kornyadoz	görnyedez
csal	csel	korong	kereng
20. család	cseléd	kova, koha	kő
csalé	cselő	kupa	köpé-ce
csamcsog	csemcseg	kurkász	cserkész
csangó	csengő	65. laboda	lepedő
csápol	csépel	lang	leng
25. csapzik	csepszik	lapatyol	lepetyel
csattan	csetten	lappan	lippen
csombolyék	csömbölyék	lihu, ó	lehő
csomoszol	csömöszöl	70. mál	mell
csucs	csücs	mállaszt	melleszt
30. csucsul	csücsül	marad	mered
dagad	deged	márt	merít
dali	deli	máz	méz
darab	dereb	75. mú(n)-ka	mű
dobban	döbben	nász	nősz
35. dobog	döbög	nyaggat	nyegget
dorg-ál	dörg	okrándoz	ökrendez
fordul	ferdül	omol	ömöl
forgatyu	förgetyi	80. pacsirta	pityerte, pityer
fos	fös-t, ték stb.	pálca	péce
40. gombolyag	gömbölyeg	pofa	pöfe-teg
gomolya	gömölye	pofók	pöfök
gumó	gümő	rakottya	rekettye
		85. rang	rend

<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>	<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>
rimánkodik	reménkedik	(táv-od)	téved
sajdít	sejdit, sejt	95. tompa	tömpe
sár	csér	zug	szög,-let
sippad	sepped,-ék	zug	szük
90. sor	szer	zsugorodik	zsigeredik
szab	seb	vanyiga	venyige
támog,-at	teng,-et	100. vás,-ik	vés,-ik
tapicskál	tepickél		

MÁSODIK SZÁZAD.

alafa	elefe	gagyog	gegyeg
anya	eme	gáz	gez-e-mize
birka	bürge	góga	gög-icsél
bodon	bödön	gomb	gömb
5. boci	bece	35. gombóc	gömbóc
borzad	berzed	habog	hebeg
but-a	büt-ti	handa-banda	hende-banda
buboska	pipiske	hirnyó	hernyű
buja	bő, bej (Somogy várm.)	huppan	hüppen
10. csahol	csehel	40. iga (kötés)	ige (kötetecérna, kötszó)
csavar	csűr (csever)	ihol, ihon	ehel, ehen
csicsós	csecsés	kahog,-ol	keheg-el
csimota	csemete	kaland	kel, kelend
csipa	csepegő	kantus	köntös
15 cinkos	cenk	45. kagyló	kegyelet(ív, gör- bület)
dar-a	der-ce	kákics	kékecs,(nyúlkék)
darabol	diribel	kap-tár	kep-e, köptü
doh	düh (döh) annyi mint fuvallat	kavar	kever
dohot	deget	kinlódik	küllódik
20. duborog	dübörög	50. kollancs	kölönc
durran	dörren	kolonc	kölönc, cölönk
dúzs	dözs	korh-adt	görh-es
fak-ó	fek-ete	kotyog	ketyeg
far	fer-de	kótyonfitty	kettyenfitty
25. fieskánd	fecskend	55. kukurikol	kikirikel
fordít	ferdít	kucorodik	göcsörödik
forgatag	förgeteg	kulyak	külek-edik
forgó	fürge	kunyor-ál	könyör-ög
foszlott	föslett	kurta (szap- pankurta)	körte
30. gan-é	geny (kiforduló gömbölyűség)	60. láb	lép

<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>	<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>
lábtó (Molnár Albert)	lépeső, léptő	por	pör-met, pörnye
lantol	lend-ül, lentet	pongyola	pengyel, pendely
lap	lep-el stb.	pufog	püfög
laponyag	lepenyeg	púpos	pípes
65. lapotya	lep-ény	85. púposkodik	pípeskedik
lázong	lézeng	ránt, rántás	rény, rénye
lobban	lebben	ringat	renget
lobog	lebeg	rikács	rekedt
makog	mekeg	rohanni	röhennyi
70. mióta	möte	90. ruca	réce
murok	emreke	sarj	sörj-e, cserje
nyámog	nyémeg	suppad	süpped
nyafog	nyefeg	suprál, supri-	söpr-üz, söpörkél
nyavalygó	nyevelgő	kál	
75. ont	önt	szorg-almas	sürg-e, sürgös
ostormény	östörmény	95. támétalan	teméntelen
pamacs	pemet	totyog	tötyög
parázs	pörzs	úgy, úgyan	így, ígyen
pirga (Szat-m. Erdély)	pörke, pörgölt	zsuzsok	zsizsik
80. pisál	pesel	vacsor-a	vecser-nye
		100. virgonc	fürgenc.

HARMADIK SZÁZAD.

<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>	<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>
agy	hegy	dac	döc-cen
arasz	eresz	dohodik, —	dühödik (Szé-
as-ag	ecs-et	osodik	kely)
avik	évik (Kreszn.)	dong	döng
5. bark-óca	berk-enye	20. duda	tüdő
bizgantyú	bezgentyü (pus- ka bezegje)	fak-adék	fekély
bugyogó	pötyögő	fickand	veckend
burok	bürök	forr, fortyan	förmed
busá-san	bőse-gesen	galagonya	gelegenyé
10. buzog	pözsög	25. gomolyg	gömölyg
csata	cseté-(paté)	gondol	göngyöl
csimaz	csömöz(Somogy)	(gurba), gir	
csomó	zöm, szöm	be-gurba	görbe
csomó	csömör	gurul	gördül
15. csuszog	csöszög	hancsik	höncsök
círgat (So-mogy)	sürget	30. hold	hölgy
		(hortyok)	höresök
		igyold	együld

<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>	<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>
igyük	együtt	65. sudar	süheder
karikós (So-	kerekcs	suhad, aszt	süed, sülyeszt
mogy)	kösmöl (Szatm.)	suhad	siet
35. karmol	kösmötöl	sur-ran	sür-ög
kasmatol	köpeszt, köveszt	sustorog, íkol	sistereg, -ékel
kopaszt	köved	70. suta	sete
kopad	lecseg, -csent	sutton	setten-kedik
locsog, -csant	(Kreszn.)	száadorog	szédeleg (ácsorog)
40. lop	lep (eltakar)	szamóca	szemőce
ludvére	ludérc	szarka	(zörge, csörgő)
. mantyu	mentő, mente	75. szortyog	szöröcsög
monda	mende-(monda)	szulák	(szövlőlék), szölő
mul	mel, mellöz	szunyog	zönög
45. nagy	négy, nehéz.	szusz	szesz
nyál	nyél (nyuló mindkettő)	tántorg	ténferg
nyassán (Falu-)	nyersen	80. tár	tér
ludi)	nyekes, -ken	tár	teher
nyikog, -kan	nyekes, -ken	távol, tavaly	tévely
orv (körüljáró)	örv.	tébolyg	tévely
50. óv (körülveszi)	öv	tő, -dul, -dit	tő, töl, tölt, csődít.
parapáty	pereputy	85. tohonya	töhönye
patécs (mélyh.)	petécs (magash.)	tom	töm
pilla	pille	topolya — (nyárfa)	töböllye (rötyesz-edényke)
porcog	pörög	torzs-a	törzs, -ök
55. poshad	pöshed	totyori	tötyöri
potom	pöttön	90. tukares	tekercs
puffad	pöföd	tur	tür, gyür
rocs-ka	rücs-ő (Szatm.)	tur, torlás	törés, dörzsölés
sany-ar stb.	seny, senyv	usz-ik	evez
60. sarkantyu	serkentő	zavar	zűr-(zavar)
saroglya	sereglye	95. zivar, zivatar	zeher-nye
sipró (Som.)	seprű	zong (Kazin-)	
Somogy	Sümegh	czy)	zöng
(sorda), csorda	ser-eg	zsák	zeke
		vackol	veckel
		vacok	fészek
		100. vihar	viher, vihetör.

NEGYED K SZÁZAD.

ág	ék, hegy	amaz	emez
álmél	elmél	báj, báv (R.)	bü, bev

<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>	<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>
5. billog	bélyeg	kopasz	köpesz (Göcsej)
bud-a	büd-ös, bűz	kop-ja	kép (Tinódi)
butykos	bögyögös korsó (Kreszn.)	45. kupa	köpé-ce
csak	csek-ik, -ély	láp, lábbog	lép, lebeg, libeg
csingallózik	csüngöllőzik	lód-ul	lód-örög
10. csipcsup	csöpp, -enkénti	lóg-(ároz)	lógérez
cafra, csaf-		lomos	limes-(lomos)
rinka	cefre	50. lotyadék	löttyedék
culáp	cölöp	lotyog	löttyög
dohog, duhog	dühög, -öng	maca	becce
dudorog	didereg	Magyar	Megyer (Béla jegyz.)
15. dur-va, daróc	dér (dur), Deréce	majmol	mímel
durcás	dercés asszony (Kreszn.)	55. mar	mér-eg
fitak (= bojt, Somogy)	fityegő	nyir-bál(alh.)	nyír,-ő (felh.)
fitogtat	fityegtet (kin ló- gat)	nyir-(os)	nyers
fonák	fenék	nyúl,nyúl(R)	nyő, nyől, nől
20. fordul	förd-ik, Fűred	nyuszt	nyest
guga	gége, gög	60. olyan	ilyen
gyomboru	gyöngy, fa-	palol	pelel
(Somogy)	gyöngy	pillangó	bill — libengő, lependék
gyomoszol	gyömszöl		(Sziksz. Fabr. Bal.)
gyomrozni	gyömrözni	piszka (=	
25. hadarint	hederít	bincka ,	bincke , pincke
hár-int	her-gel	Szatzm.)	
harmat	permet	por (parancs	pör
hóba	hébe-(hóba)	stb.)	
hóka	hőke	5. poronya	pörnye
30. hóly-ag	hüely, hüvely	pottyán	pettyen
hugy	híg	pozsg	bizseg, bizseré- kel
hupa	hépe-(hupa)	pufi	büffi
hurcol	herce-(hucál)	(rogyasz)	rötyesz(Szatzm.)
ir-aml	er-ed, ereml	70. rongyos	ringyes-(ron gyos)
35. izromban	izben	rozzan	rözzen
kalapál	kelepel	sajt	zsejt
kapaszkodik	gebeszkedik	suhog	siheg
kaponya	kép (arc, fej)	szamat , ma-	
kavics , ko-		szat	szemet
vaes	kövecs	75. szoszmatal	szöszmötél
40. kisafa	kisefa	szuny-ad	szün, csün
kita	kötü, kösü	szur-ok	szür-ke
kol-lant	kölü, kölyü		

<i>Felhang.</i>	<i>Alhang.</i>	<i>Felhang.</i>	<i>Alhang.</i>
takarodj	tekeredj	90. valag	Veleg.Vök,völgy
top-ány	cip-ő	válaszol	felesel
60. topog	tipeg	vál-ik	fél, feles
torl	törl, törül	vall (Jász.	
torzsalkodik	dörzselkedik	cod.)	vél
tova	té-tova, téstova	vall	felel
	(Rév. cod)	95. vány-adt, fo-	
ugyan	igen	nyadt	vén
85. zsámoly	sémely	varsa	vörse (Simai.)
zsib-og, -ong	zsib-ereg	varsa	erszény
vág	vég	vatalé	vetelélj
vakog	vekeg,-eng	váz, vász-on	fesz
vala. . .	. . . féle	100. vickand	veekend,-el.

MÁTYÁS KÖNYVTÁRÁNAK EMLÉKEZETE.

GR. KEMÉNY JÓZSEFTŐL *).

1527-ben jelent meg Brassicánusnak ily című munkája: „*Luciani Samosatensis, Aliquot exquisitae lucubrationes per Joannem Alexandrum Brassicanum latine redditae, ac uberrimis scholijs illustratae.*“ — A könyv végén: „Excusum Viennae Austriae, Per Joannem Singrenium. Anno a nato Jesu M.D.XXVII. Mensis Julij die decima.“ — Negyedrébten.

Ezen könyv alig érdemelné figyelmünket, ha Brassicánus ezen könyvben foglalt jegyzéseiben két, minket érdeklő adatot nem említett volna; — egyik az: hogy a törökök 1526-ban Mátyás király budai könyvtárát név szerint két nevezetes kézirattól u. m. „*Marcus Monachus Anachoreta*“, és „*Valerius Maximus*“ munkájától fosztották meg; a második: hogy Brassicánus tulajdon könyvtára számára *Pannonius (Pesti) Gábor* közbenjárása által a törököktől *Pannonius János*nak 300 epigrammáit váltotta meg. — Megjegyzem egyébiránt itt, hogy Brassicánusnak könyvtára és írásai idő-

*) Közli Vass József tanár és könyvtárnok úr.